

Список використаних джерел:

1. Вадська С. Формування комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей в умовах компетентнісного підходу / С. Вадська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kamts1.kpi.ua/node/907.
2. Горизонт 2020: Рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/tag/gorizont-2020>.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. - К.: Ленвіт, 2003.-273с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kievskiy-ruo.edu.kh.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.doc.
4. Жаворонкова В. Особливості розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лікарів / В. Жаворонкова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua/gazeta/InternetKonf_2016_278.pdf
5. Лимар Л. Використання соціальних мереж при навчанні фахової іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей / Л. Лимар, К. Моруга // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді :Зб. наук. праць – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». – Вип.21. – Кн. 3. – Том I (75). – К.: – Гнозис, 2017. – 506с.
6. Плахотнюк Н. Використання автентичних текстів у процесі формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів / Н. Плахотнюк // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді :Зб. наук. праць – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». – Вип.21. – Кн. 3. – Том I (75). – К.: – Гнозис, 2017. – 506с.
7. Салюк Б. Технології візуалізації даних у викладанні англійської мови у вищих навчальних закладах / Б. Салюк // Наукові записки. Серія: педагогіка. – 2016. – № 4. С. 31-38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/.../tehnologii-vizualizatsii-dannyh-v-prep>.

УДК 378.147.091.33-028.22

Ю.І. Ягупець, М.С. Сокіл, Слов'янськ, Україна
Y. Yagupets, M. Sokol, Slavyansk, Ukraine
mariya.sokol19@gmail.com

**СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ КОМПЕТЕНТНОМУ ВИКОРИСТАННЮ
ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ**

Анотація. В статті проаналізовано блок психолого-педагогічних дисциплін, з метою виявлення і обґрунтування прогалин у навчанні студентів педагогічних університетів до компетентного, ефективного застосування наочних засобів навчання і використання наочностей у навчально-виховному процесі школи.

Вказано на недоліки цього блоку дисциплін при підготовці студентів, майбутніх вчителів технологій, до професійної діяльності. Авторами запропоновані шляхи подолання психолого-педагогічних бар'єрів, сформованих у деяких керівників шкіл та окремих педагогів, до ефективного запровадження наочних засобів навчання.

Авторами конкретизовані пропозиції, з урахуванням виявлених ними недоліків, по удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Це обов'язковість формування педагогічних умінь використання засобів наочності у навчально-виховній роботі при вивченні студентами дисциплін психолого-педагогічного циклу та формування у студентів педагогічних умінь під час вивчення сучасних наочних, технічних засобів навчання.

Дослідженні та виділені, із сукупності, педагогічні умови, які забезпечують ефективне функціонування системи підготовки студентів, майбутніх вчителів технологій, до компетентного застосування засобів наочності.

Ключові слова: Наочність, засоби наочності, засоби навчання, психолого-педагогічні дисципліни, знання, уміння, навички, навчально-виховний процес, компетентність.

Abstract. The article analyzes the block of psychological and pedagogical disciplines, with the purpose of revealing and substantiated gaps in the teaching of students of pedagogical universities to competent, effective use of visual means of teaching, which use the visual acuity in the educational process of the school.

Specifies the disadvantages of this block of disciplines in preparing students, future technology teachers, for professional activities. The authors proposed ways to overcome the psychological and pedagogical barriers formed by some school leaders and individual educators to effectively implement visual teaching aids.

The authors concretize the proposals, taking into account the shortcomings revealed by him, to improve the

training of future technology teachers. This is a mandatory formulation of pedagogical skills of using visual means in educational work when students study the disciplines of the psycho-pedagogical cycle and the formation of students of pedagogical skills for the study of modern visual and technical means of study.

The study and allotted pedagogical conditions, which ensure the effective functioning of the system of training students, future technology teachers to the competence of its use of means of visibility.

Keywords: *visibility, means of visibility, means of teaching, psychological and pedagogical disciplines, knowledge, skills, skills, educational process, competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів потребує виявлення і дослідження педагогічних умов формування їхньої компетентності до ефективного застосування засобів наочності у навчально-виховному процесі школи.

Сама сутність поняття "умова" по-різному розглядається у працях Л. Григоренко, М. Дьяченко, Л. Кандилович та інших. І тому у педагогічних дослідженнях трактується по-різному і поняття "педагогічні умови". Деякі учені намагаються визначити сукупність педагогічних умов, які забезпечують результативність формування компетентності до конкретної діяльності. Зокрема, М. Дьяченко і Л. Кандилович розрізняють зовнішні та внутрішні умови: зміст завдань, їх складність, новизну, творчий характер, мотивацію, уміння контролювати рівень свого стану компетентності, уміння створювати оптимальні внутрішні умови для діяльності тощо [1, с. 35].

Питання розробки і визначення оптимальних педагогічних умов формування компетентності студентів до використання засобів наочності у майбутній педагогічній діяльності розглядалися у працях Л. Панченко, М. Духовної та інших. Ці автори визначали внутрішні та зовнішні педагогічні умови формування у студентів системи знань, умінь та навичок використання засобів наочності у сучасній школі. Проте вони не враховували ставлення студентів до засобів наочності з точки зору їхніх інтересів, здібностей і можливостей

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використовуючи загальний підхід Л. Григоренко [2], М. Духовної [3, с. 120], Л. Панченко [4], спробуємо визначити педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування компетентності майбутніх учителів до застосування засобів наочності в сучасній школі.

Формулювання цілей статті. Формування особистості потребує розширення інформаційного простору людини. Тому сучасні навчальні засоби необхідно застосовувати у навчально-виховному процесі не лише з метою його оптимізації, але й для стандартизації освіти та розвитку позитивного ставлення до неї, як і до іншої необхідної техніки, що полегшує працю людини [5, с. 77]. Мета статті – вихвалення і обґрунтування прогалин у навчанні студентів до компетентного застосування і використання засобів наочності у навчально – виховному процесі школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед сукупності педагогічних умов, які забезпечують ефективне функціонування системи підготовки студентів до застосування засобів наочності, ми виділили наступні:

1. Посилення психолого-педагогічних аспектів засобів наочності під час вивчення відповідного курсу, що безпосередньо впливає на формування мотиваційного компонента компетентності студентів до застосування засобів наочності у майбутній професійній діяльності.

Одним із джерел, які сприяють формуванню у майбутніх учителів позитивного ставлення до засобів наочності, є залучення студентів до виготовлення методичного забезпечення навчальних занять. Наш досвід свідчить, що цією роботою студенти (особливо технологічного факультету) займаються охоче, з великим ентузіазмом. Доцільно також доручати студентам виконувати відповідні обов'язки, пов'язані із використанням на практиці засобів наочності.

На заняттях із студентами технологічного факультету доцільно демонструвати ефективність наочних методів навчання та наголошувати на особливостях сприймання школярами візуальної інформації. Дослідження І. Барташнікової, І. Жураковської, В. Волинського та інших підтверджують, що домінуючими формами мисленнєвої діяльності дітей шкільного віку є наочно-дієве та образне мислення. Відповідно застосування візуальної інформації, поданої за допомогою засобів наочності, на уроках у сучасній школі сприяє розвитку інтелекту дитини.

2. Поєднання навчальних занять з науково-дослідницькою роботою студентів (виконання індивідуальних завдань, підготовка повідомлень, написання рефератів, курсових робіт) суттєво впливає на формування емоційно-вольового компонента такої компетентності.

Розкриваючи психолого-педагогічні основи творчості, Я. Пономарьов виділяє основні ознаки творчої особистості, які можуть бути критеріями творчості: *творча самостійність* як здатність знаходити шляхи вирішення проблеми на основі систематичного цілеспрямованого пошуку нових знань; *науковий світогляд*, який визначає спрямованість і ефективність творчої діяльності людини; *потреба у застосуванні своїх творчих здібностей у діяльності*; *бажання і здатності до самоудосконалення*. Для творчої діяльності важливими є такі

психологічні якості: зосередженість, воля, увага та вміння примусити себе виконувати певні дії" [6, с. 38].

3. Посилення професійного аспекту підготовки майбутніх учителів трудового навчання до використання засобів наочності передбачає: наведення прикладів ефективного застосування дидактичних засобів і навчальної техніки під час викладання різноманітних дисциплін у сучасній школі на основі вивчення передового педагогічного досвіду; складання планів-конспектів уроків (виховних заходів) з розкриттям етапу, на якому вчитель планує використати засоби наочності; розв'язання педагогічних задач щодо засобів наочності, які відображають виникнення конкретних ситуацій у початковій школі тощо. Ця умова сприяє формуванню операційно-пізнавального компонента компетентності до застосування засобів наочності.

4. Для зменшення впливу особистості викладача при оцінюванні знань студентів доцільно запроваджувати стандартизований контроль, за допомогою якого можна виявляти характерні помилки та недоліки у відповідях майбутніх учителів. Одночасно студенти матимуть можливість самостійно перевіряти свої знання та аналізувати власну діяльність. Дана умова сприяє формуванню у майбутніх учителів оцінного компонента компетентності до застосування засобів наочності.

Проведений нами аналіз навчальних планів і програм показав, що вони одноманітні, мають фрагментарний характер і мало сприяють формуванню стабільної програми курсу "Технічні засоби навчання". Крім цього, останнім часом спостерігається тенденція скорочення годин, відведених студентам різних спеціальностей на опанування засобами наочності, що зменшує і без того мізерний навчальний час. Проте навчальні програми психолого-педагогічних дисциплін дозволяють проводити цілеспрямовану підготовку студентів до використання засобів наочності у майбутній педагогічній діяльності. На основі аналізу навчальних програм, підручників, методичних рекомендацій, ми встановили, що у процесі вивчення певних курсів можливе проведення такої підготовки [7].

Під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін доцільно обґрунтувати ситуації, коли викладач боїться застосовувати навчальну техніку, невпевнений у ній. Саме тут необхідно вказати студентам на сформований у деяких керівників шкіл та окремих педагогів психолого-педагогічний бар'єр на шляху до ефективного запровадження технічних засобів. Проблема полягає і в тому, що у період з 1985 р. по 1999 р. темпи розвитку і виробництва обчислювальної техніки (комп'ютерів) значно випереджають такі ж показники для нових видів засобів навчання, а дослідження у цій галузі не враховують реальний стан справ у системі освіти і можливість розв'язання проблеми існуючими методами педагогічної науки. Зокрема, останнім часом виконано чимало праць із питань використання електронно-обчислювальної і комп'ютерної техніки в навчально-виховному процесі чи для управління школами. Тим часом необхідна для реалізації результатів таких досліджень матеріальна база є лише в поодиноких школах, і вони практично ні на що не впливають [6-8].

Крім цього, почастишали випадки, коли при надходженні коштів на придбання обладнання керівники шкіл віддають перевагу комп'ютерним класам (навіть застарілих модифікацій), які потім використовують як іграшки, а в кращому разі - як електронні друкарські машинки. І це тоді, коли у школі не вистачає найбільш необхідних засобів наочності.

Реальністю низької ефективності сучасних комп'ютерних засобів навчання є недосконалість навчальних програм для школярів, що, як правило, не повною мірою враховують вік школярів або взагалі не відповідають стандартам, що регламентують навчально-виховний процес.

Ми провели теоретичний аналіз літератури з конкретних питань комп'ютеризації навчання, зокрема (праць [9, 10-13] та інших), а також ознайомилися з аналізом філософських досліджень з проблем комп'ютеризації суспільства і перспектив створення штучного інтелекту. [14]. Узагальнення опрацьованих матеріалів дає підстави стверджувати, що проблему передачі знань наступним поколінням на сучасному етапі слід вирішувати не вичікуванням нових, ефективніших засобів, які у недалекому майбутньому повинні винайти вчені (або удосконалити наявні), а за допомогою існуючих технічних пристроїв і засобів зв'язку, які доступні конкретному навчальному закладу.

Висновки з даного дослідження. З метою усунення виявлених нами недоліків і удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів доцільними є пропозиції, частина з яких була висловлена у дослідженні М. Духовної [3], а нами вони конкретизовані.

1. Обов'язковим є формування педагогічних умінь використання засобів наочності у навчально-виховній роботі при вивченні студентами дисциплін психолого-педагогічного циклу.

З цією метою для покращення професійної підготовки студентів з питань ефективного запровадження засобів наочності у навчально-виховний процес сучасної школи доцільно:

- викладачам, які проводять лекційні курси, виділяти і вказувати у робочих планах теми занять (лекційних, семінарських чи практичних), що можуть проводитися на матеріалі, що формував би педагогічні знання, уміння і навички у роботі з засобами наочності;
- проводити семінарські та практичні заняття за цими темами, розглядаючи та аналізуючи конкретні приклади використання засобів наочності з відповідних тем, розділів шкільної програми;

- розробляти систему індивідуальних занять з педагогіки, психології, фахових методик з конкретно визначеними прикладами застосування засобів наочності у навчально-виховному процесі;
- розробляти методичні рекомендації щодо виконання студентами індивідуальних завдань з проблем використання засобів наочності у навчально-виховному процесі, в яких обов'язково вказати зміст, етапи виконання цих завдань та список рекомендованих джерел; розробляти критерії оцінки виконання індивідуальних завдань;
- складати схеми аналізу виховного заходу, на якому використовувалися засоби наочності;
- оцінювати виконання індивідуальних завдань та враховувати ці результати на екзамені з педагогіки та психології;
- постійно вести спостереження за формуванням у студентів відповідних педагогічних умінь ефективно працювати з засобами наочності у процесі вивчення психолого- педагогічних дисциплін;
- систематично знайомити студентів з новинками засобів наочності, які розробляються Науково-методичним центром засобів навчання, та з їхніми педагогічними можливостями;
- у курсі фахових методик розкривати методичні проблеми використання засобів наочності, висвітлювати проблеми і перспективи розвитку навчальної техніки та методики її використання у навчанні;
- практикувати проведення для студентів уроків з використанням засобів наочності;
- до змісту курсу (спецкурсу) з основ педагогічної майстерності включити теми, які б розкривали питання ефективного застосування засобів наочності у сучасній школі;
- практикувати виступи кращих вчителів перед студентами з демонструванням ефективних педагогічних рішень при викладанні конкретних тем з використанням перспективних видів засобів наочності;
- у процесі здійснення науково-дослідницької роботи студентів (наукові гуртки, проблемні групи) практикувати проведення студентських конференцій; проводити конкурси кращих студентських робіт (рефератів, тез та матеріалів доповідей на студентських наукових конференціях), де висвітлювалися б питання використання засобів наочності у навчально- виховному процесі;
- проводити щорічні конкурси студентських виробів, приладів, пристроїв, удосконалених засобів наочності тощо; практикувати проведення конкурсів сценаріїв шкільних виховних заходів, на яких передбачається застосувати технічні засоби навчання;
- мати на кафедрах комплект конспектів розроблених уроків та виховних заходів з використанням засобів наочності;
- розробити тематику курсових і дипломних робіт щодо застосування засобів наочності у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи;
- забезпечити випускників методичними рекомендаціями щодо застосування навчальної техніки у сучасній школі з урахуванням специфіки роботи майбутніх учителів;
- відомості про державні та приватні підприємства, де можна замовити готові навчально-інформаційні матеріали тощо.

2. Формування у студентів педагогічних умінь під час вивчення сучасних засобів наочності у ході виконання лабораторного практикуму на заняттях з засобів навчання має такі структурно-самостійні частини:

- планування змісту курсу засобів навчання та лабораторно-практичних занять або лабораторного практикуму з урахуванням обраної спеціальності;
- повідомлення педагогом найскладніших питань нового навчального матеріалу, який студенти повинні самостійно опрацювати з використанням сучасних видів технічних засобів навчання (у тому числі при вивченні самих засобів навчання);
- перевірка рівня підготовки майбутніх учителів до проведення лабораторно-практичних занять на основі лекційного матеріалу;
- обов'язковість самостійної діяльності студентів з метою засвоєння необхідного обсягу навчальної інформації (обов'язковість виконання лабораторних робіт);
- виконання студентами індивідуальних завдань, які розподіляються педагогом (складання планів-конспектів уроків згідно з діючими шкільними програмами, виготовлення дидактичного матеріалу до розроблених занять);
- обов'язковість і систематичність контролю над виконанням лабораторно-практичних та індивідуальних завдань.

Список використаних джерел:

1. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: БГУ, 1979. - 176 с.
2. Григоренко Л.В. Формирование готовности студентов педвуза к профессиональной деятельности в процессе самостоятельной работы: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. -Харьков, 1991. -17с.
3. Духовная М.М. Формирование студентов педагогических умений в использовании технических средств обучения в

школе: Дис....канд. пед.наук: 13.00.01. -Ж, 1973.-246с.

4. Панченко Л.Ф. Профессионально - педагогическая подготовка студентов педвузов к использованию новых информационных технологий: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. - Луганск, 1994. - 173 с.

5. Желюк О.М., Ніконов В.А. Засоби нових інформаційних технологій як складова стандарту шкільної фізичної освіти /У Стандарти фізичної освіти в Україні: технологічні аспекти управління навчально- пізнавальною діяльністю. - Кам 'янець-Подільський: КДП1, 1997. -С. 77-78.

6. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика. М.: Педагогика, 1976.- 280 с.

7. Величко С.П., Царенко ОМ. Формування у майбутніх учителів умінь застосовувати технічні засоби у навчально-виховному процесі// Наукові записки КДПУ ім. В.Винниченка: педагогічні науки. - Вип. 14. - Кіровоград. 1998. - С. 95-101.

8. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження Методологічні поради молодим науковцям. — К: Вид. Академії пед. наук, 1995. 45 с.

9. Сумський В.І. ЕОМ при вивченні фізики: Навч. посібник За ред. М.І.Шута. - К.: 13МН, 1997. - 184 с.

10. Барыбина И.А., Гринченко С.И., Колягин Ю.М. Методические проблема компьютеризации школьного обучения// Информатика и компьютерная грамотность. - М.: Наука, 1988. С. 138-152.

11. Вильямс Р., Маклин К. Компьютеры в школе: Пер. с англ./ Общ. ред. и вступ. статья В.В.Рубцова. — М.: Прогресс, 1988. - 336 с.

12. Компьютер в обучении: Психолога - педагогические проблемы (круглый стол)// Вопросы психологии, 1987. - №1. - С.60-99.

13. Компьютер в школе: Сб. статей. - М.: Знание, 1988. - 95 с.

14. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. -М.: Политиздат, 1991. - 287 с.